

Interview in VARA Gids (februari 2000)

“Ik heb me gelukkig zelden iets aangetrokken van wat andere mensen vonden, anders was ik nooit de deur uitgekomen.” Met een karakteristiek schouderophalen laat de gedrongen vroege vijftiger Maurice de Hond het hoongelach over zijn hamsteren voor de millenniumbug van zich afglijden. “Natuurlijk is het mij ook erg meegevallen, maar ik vond en vind dat de overheid anno 1999 volwassener met de burgers had om moeten gaan. Het ‘gaat u maar rustig slapen’ van de Nederlandse overheid, terwijl men zelf wel allerlei voorzorgen had genomen, stak schril af bij de reële voorlichting zoals die in Nieuw Zeeland en de VS is gegeven. Ik vond het karakteristiek Nederlands paternalisme en het valt met tegen dat de media dat aspect niet hebben opgepikt.” De Hond is de deur wel uitgekomen en heeft altijd onbevangen zijn professionele inschattingen en persoonlijke meningen gegeven. Dat zal hij ongetwijfeld blijven doen, maar niet meer als samensteller en uitlegger van de politieke barometer. Sinds 1976 presenteerde De Hond resultaten en analyses van politiek opinie- en verkiezingsonderzoek bij de Vara. Onlangs nam hij in Nova afscheid. De voornaamste reden voor het afhaken ligt in zijn bedrijf op een klein kantorenparkje in Amsterdam Zuidoost. Op de dag van het interview ging het voortaan Newconomy heten. De ontwikkelingen rond het bedrijf - een netwerk van internetondernemingen - zijn nog met enige verplichte schimmigheid omgeven, maar als we geheel voor eigen rekening interpreteren, houdt De Hond er rekening mee binnenkort de baas te zijn van een beursgenoteerde onderneming en vind hij het ongepast om in die positie het Nederlands politiek klimaat voor de televisie te duiden.

Maurice de Hond was in 1965 een pientere achttienjarige met HBS B op zak. Politicologie gaan studeren leek hem te modieus en economie deugde ook al niet. Na een ondoorgrondelijk proces van afstrepen kwam hij bij de studie sociale geografie terecht. “Dat was een erg onlogische keuze voor iemand die hartstikke goed is in wiskunde en toen al belangstelling had voor computers en programmeren. Nu had ik het geluk dat die studie juist bezig was om zich van een puur alpha-vak meer in bètarichting te ontwikkelen. Toen ik na drieënehalf jaar mijn kandidaats had werd ik al gevraagd om statistiek te gaan geven, omdat er zowel bij studenten als docenten eigenlijk niemand was die daar iets van snapte. Na mijn afstuderen kwam ik er in dienst als wetenschappelijk medewerker en Hedy d’Ancona, bij wie ik eerder als student tentamen deed, werd er één van mijn collega’s.”

Als telg uit een sociaal-democratisch nest “met wortels in het joods proletariaat”, zoals hij het uitdrukt, was Maurice al in het laatste jaar van zijn studie actief lid geworden van de PvdA. De Hond voelde zich geëngageerd en met d’Ancona – inmiddels behalve collega een goede vriendin - had hij in zijn tijd als wetenschappelijk medewerker al eens nagedacht over een eigen onderzoeksbureau dat zich bezig zou houden met sociale vraagstukken, maar tot een serieus plan kwam het vooralsnog niet. Na twee jaar had De Hond het bij de universiteit wel gezien. Het werd hem te saai.

“Ik solliciteerde naar de functie van projectleider bij onderzoeksbureau InterView, maar gaf mezelf als sociaal-geograaf weinig kans. Het leek me meer iets voor mensen die een echt vak geleerd hadden zoals economen of psychologen. Toen ik toch werd aangenomen verwachtte ik op de eerste dag al door de mand te vallen, maar dat bleek mee te vallen.” Al snel bracht de onderzoeker het tot belangrijk directie-adviseur. Toen Hedy d’Ancona in ‘75 echter bij de universiteit weg wilde en Maurice polste over het oude plan van een eigen bureau, verliet hij InterView om met haar CEBEON (centrum beleidsadviserend onderzoek) te beginnen. “We deden vooral onderzoek voor de overheid op het gebied van volkshuisvesting. Woonbeleving in experimentele woonwijken, één- en tweepersoonshuishoudens. Bij grotere projecten maakten we gebruik van de infrastructuur van bureau InterView. Er was altijd een goed zakelijk contact behouden gebleven.”

In de zomer van ’76 was het rustig op het CEBEON-kantoor aan de Amsterdamse Keizersgracht. “Ik was altijd geïnteresseerd in verkiezingen, altijd gefascineerd door cijfers”, leidt De Hond in. “Verkiezingsonderzoek boeide mij zeer. Zeker in de jaren zeventig was de kwaliteit van dat onderzoek naar mijn idee niet goed. Met name de uitkomsten van bureau Lagendijk, dat voor de AVRO werkte, sprongen alle kanten op. Vier procent omhoog, dan weer naar beneden en er was altijd wel een verklaring, terwijl ik dacht: als je een partij als de ARP zo heen en weer laat schieten, doe je misschien iets fout.”

Nu was het NIPO al sinds de jaren vijftig aan het meten en veel van dat materiaal was in handen van het Steinmetz-archief en de PvdA dat klant was van het NIPO. “Ik heb toen gekeken naar dat onderzoeksmateriaal en de verkiezingsuitslagen. Hoe goed waren die voorspellingen geweest? Je kunt met oud materiaal niet alleen kijken naar de vraag wat gaat u stemmen en de daaropvolgende verkiezingsuitslag, maar ook naar het verschil tussen het antwoord op de vraag wat heeft u gestemd in de weken erna en de werkelijke uitslag. Dat heb ik voor wel vijf of zes verkiezingen uitgeplozen. Daaruit kwam een correctiefactor die, toegepast op de verwachtingen van een aanstaande verkiezing, de helft betere resultaten bleek te geven.”

De Nieuw-linkse Jan Nagel vond het leuk om dat in zijn Vara-radioprogramma ‘In de Rooie Haan’ te gebruiken, want inmiddels was er de aanloop naar de legendarische verkiezingen van ’77. “Het ging om NIPO cijfers

waarvoor de VARA net als Elsevier betaalde. Bij de VARA waren er echter hele andere resultaten te horen dan Elsevier publiceerde en dat kwam omdat bij de VARA - overigens met toestemming van het NIPO – gecorrigeerd werd met mijn methode. Om verwarring te voorkomen bedacht Jan Nagel dat het dan ook zo moest heten: de NIPO-cijfers gecorrigeerd volgens de methode De Hond. Begin oktober was ik voor het eerst te horen bij de Rooie Haan. Een combinatie van twee dingen zorgde voor een enorme impact. Er was dat weekend vrijwel geen nieuws en Jan Nagel wist de publiciteit zo te bespelen dat we met de uitkomsten de openingen van de kranten op maandag haalden. Het leek alsof er die zondag verkiezingen waren geweest!”

Verwarring en commotie alom, want de cijfers van De Hond meldden een veel kleinere afstand tussen VVD en PvdA, dan de ongecorrigeerde cijfers. “Het gat was opeens maar één à twee procent terwijl iedereen dacht dat het om zes tot zeven procent ging. In de PvdA was men niet gelukkig met de uitkomst en er werd vermoed dat het om een truc van Jan Nagel tegenover de partijtop ging, maar in het VVD-kamp wantrouwde men de eigen winst ook. Hier dacht men dat Nagel de positie van de VVD had aangedikt om de partij bij de volgende peiling op een dalende koers te kunnen zetten.”

Ondanks controverse en kritiek op de methode uit wetenschappelijke hoek, werden de NIPO cijfers - ‘gecorrigeerd volgens de methode De Hond’ - iedere vier weken in het radioprogramma uitgezonden. “We bereikten er heel veel mensen mee, ook al omdat het erg aan mijn persoon gekoppeld was en andere onderzoeksbureaus tamelijk anoniem opereerden. Het werd naar de verkiezingen toe natuurlijk wel steeds spannender. Toen de verkiezingen er eenmaal waren en mijn cijfers inderdaad ongeveer de helft beter waren dan die van het NIPO, was ik echt gevestigd. Als ik het daar slechter had gedaan was het afgelopen geweest: dag meneer De Hond.”

Maurice de Hond had naam gemaakt en zijn correctiemethode werd overgenomen door de andere onderzoeksbureaus. Het politiek opinieonderzoek floreerde, maar de exclusiviteit was eraf. De Hond ging door bij de Rooie Haan later gevolgd door een rubriek in Spijkers met Koppen. De onderzoeker was ook steeds vaker op tv. Bij het programma van Koos Postema, in Achter het Nieuws en later Nova. In '80 verruilde Maurice de Hond - die dan net weduwnaar met twee jonge kinderen is - CEBEON weer voor de relatieve zekerheid van het kwakkelende InterView. Hij wordt er direct in de directie opgenomen. Hedy d' Ancona ging nog door met CEBEON tot ze een jaar later alsnog staatssecretaris werd.

Bureau InterView stond bij het hernieuwd aantreden van De Hond voor de keuze van een nieuw computersysteem. “Omdat ik al in '65 had leren programmeren en les gegeven had in het werken met programmeerbare rekenmachines en computers, kreeg ik de taak dat proces te leiden. Ik ben toen naar Amerika gegaan waar al met computers werd geënquêteerd. In Dallas kwam ik bij een onderzoeksbureau waar het hele proces met behulp van de computer werd voltrokken. Ik dacht: dit is 2000. Ze lieten zien hoe er binnen enkele minuten een vragenlijst werd gemaakt, hoe er vervolgens dertig mensen aan het bellen sloegen om twaalf minuten later de eerste tabellen binnen te krijgen. Ik heb dat systeem naar Nederland gehaald en we waren er het eerste mee in Europa. Het was voor een deel de oorzaak van het succes van InterView in de eerste helft van de jaren tachtig.”

Overigens werkt De Hond vanaf '84 nog maar voor een kwart van zijn tijd voor InterView en is zijn carrière als opinieonderzoeker twee jaar later helemaal achter de rug. Vanaf die tijd is De Hond vooral adviseur op het gebied van informatietechnologie (IT) en nieuwe media. “Ik was ontzettend met computers bezig en ging vaak naar Amerika. Begin jaren tachtig kwam ik al veel in Silicon Valley. Ik ken mensen die nu heel groot zijn geworden en toen nog gewoon programmeur waren. Ik heb Bill Gates ontmoet, in '83 ofzo. Niet dat we echt contact hadden, maar ik zat ook in die wereld. Ik was zelf ongeveer de eerste pc bezitter van Nederland. Zag ook meteen het belang voor marktonderzoek en het bedrijfsleven in het algemeen. Ik ontmoette Anton Dreesmann en zei hem dat homecomputers belangrijk zouden worden, maar dat de marketing in Nederland slecht werd aangepakt. Toen zei Dreesmann: doe het dan maar zelf.”

Het leidde tot de oprichting van de Micro Computerclub Nederland en de verkoop van homecomputers via V&D en Dixons, ondersteunt door een andere nouveauté: de 06-lijn. “In oktober '84 gingen de 06-lijnen open en op de vijftiende van die maand hadden wij een gratis 24-uurs hulplijn voor leden van de Micro Computerclub Nederland.” De Hond ontwikkelde zich tot IT-adviseur voor Dreesmann bij verschillende overnames en de verkoop van pc's onder meer via pc-privé projecten. Toch werd De Hond nooit echt de rechterhand van Dreesmann of kroonprins zoals Arie van der Zwan geweest was.

Na Vendex zou hij nog jarenlang adviseren bij Harry de Winter's Idtv, marketing directeur van de Gouden Gids worden en bij Wegener Arcade verantwoordelijk zijn voor IT en nieuwe media. Sinds een jaar geeft hij mede leiding aan een eigen internetbedrijf dat zich toelegt op het stimuleren en opkweken van kansrijke Nederlandse internetbedrijven. “De netwerkgedachte is essentieel. Het netwerk waarin je kennis contacten en visie deelt. We nemen deel in ongeveer twintig bedrijven en omvatten daarmee het hele scala aan ondernemingen dat op internet mogelijk is.”

Het feit dat De Hond zich nu helemaal niet meer met de kiezersgunst bezighoudt, geen PvdA-lid meer is en zich volledig stort op zijn bedrijf en een eventuele beursgang, wil niet zeggen dat de politiek hem niet meer

interesseert, misschien wel dat hij sceptisch is geworden over de politicus als soort. “In de aanloop naar de verkiezingen van ’86 heb ik tegen mensen die daar naar vroegen gezegd dat ik het uitermate onverstandig vond dat Den Uyl zich weer kandidaat stelde voor het lijsttrekkerschap. Ik ben toen op zijn uitnodiging bij hem thuis geweest om daar nog eens over te praten. Hij was niet gegriefd, behandelde dat heel zakelijk. Kom maar op met je argumenten. Er is geen extra aantrekkingskracht meer, hield ik hem voor. Als je er zo lang zit weet iedereen wat-ie aan je heeft, of niet heeft. Als er nu een nieuwe lijsttrekker komt – het ging toen over wel of niet Wim Kok – dan heeft die de kans nieuwe mensen te bereiken. Hij antwoordde toen: ‘Ik krijg nog zoveel brieven van mensen die laten weten dat ik door moet gaan en dat ze me steunen, die kan ik toch niet teleurstellen.’”

En nu wil Wim Kok ook nog een keer. “De hele opvolging van Wim Kok is dramatisch. Ik heb altijd gezegd dat de PvdA er misschien wel fundamenteel zwakker voorstaat dan het CDA. Melkert doet er niet toe, het gaat niet om de persoon. Je moet je afvragen: wat is de binding van de mensen met de partij? Bij het CDA merk je dat het overgrote deel van de kiezers dat daar nog over is een geloof heeft. Dat is gigantisch ingestort, maar dat ging gelijk op met de ontkerkelijking. Nog steeds is het zo dat ongeveer de helft van het confessioneel electoraat ook confessioneel stemt. Punt is dat Lubbers – en Van Agt een beetje – dat tussen ’82 en ’94 hebben versluisd. De PvdA, met traditioneel zo’n dertig procent vande kiezers, is ook aan het dwarrelen geslagen en scoorde mét Kok al eens zeventien procent. Die partij heeft uiteindelijk nog een veel kleiner aantal basiskiezers dan het CDA dat hoe dan ook op ze zal stemmen. Het punt is dat geen van de partijen nog een massabinding heeft. Dat is een grote dreiging, want het betekent dat er veel ruimte is voor nieuwe populistische groeperingen.”

Kan de elektronische democratie ons redden? “Nou, ik denk dat we nieuwe vormen van democratie keihard nodig hebben, maar daar zijn informatietechnologie en nieuwe media geen sleutelfactor in. Met stemmen via telefoon en internet ben je er niet. Een correctief referendum in plaats van de Eerste Kamer dat zet zoden aan de dijk. De Tweede Kamer neemt wetten aan en het volk corrigeert per referendum. Daar kun je wel weer nieuwe technologie bij gebruiken. Als bijvoorbeeld meer dan 500.000 mensen binnen vier weken nadat een wet in de Tweede Kamer is aangenomen aangeven een referendum te willen, dan wordt de wet bij het volk in stemming gebracht. Zo niet, dan kan de wet binnen vier weken in het staatsblad in plaats van na acht maanden. ‘Maar dan krijgen we de doodstraf!’ roept men dan. Helemaal niet. Als de Tweede Kamer de doodstraf niet aanneemt krijgen we die niet. De Tweede Kamer blijft wetgevend, maar de controle komt bij de bevolking. De angst voor het ‘gesundes volksempfinden’ vind ik een getuigen van een gigantisch wantrouwen ten opzicht van de burger. En ik moet zeggen dat ik de kwaliteit van de besluitvorming in de politiek op basis van handjeklap en achterkamertjes ook niet erg hoog waardeer. Eigenlijk vertrouw ik de gemiddelde kiezer meer dan de gemiddelde politicus. Schaf die Eerste Kamer af, laat de kiezer kiezen. Ook geen voorbehoud maken waarover dan wel of niet gecorrigeerd mag worden, want het liefst sluiten ze alle belangrijke dingen uit. Want politici hebben eigenlijk alleen maar last van kiezers.”